

ŠTÁTNA ŠKOLSKÁ INŠPEKCIA

úsek inšpekčnej činnosti

Staré grunty 52, 841 04 Bratislava 4

Správa

o kontrole odborného vzdelávania a prípravy žiaka v systéme duálneho vzdelávania v školskom roku 2017/2018 v SR

Inšpekcie s cieľom zistiť stav zabezpečenia podmienok na vykonávanie odborného výcviku žiaka v systéme duálneho vzdelávania a stav výkonu odborného výcviku na pracovisku praktického vyučovania sa uskutočnili vo všetkých krajoch SR, celkom u **16 zamestnávateľov**, ktorí uzatvorili zmluvy o duálnom vzdelávaní s **24 SOŠ** a praktické vyučovanie poskytovali **368 žiakom** formou odborného výcviku v **6 študijných** odboroch a v **8 odboroch učebných** (v jednom z učebných odborov boli žiaci vzdelávaní v dvoch zameraniach odboru). Miestom praktickej prípravy bolo 21 pracovísk praktického vyučovania a 8 dielní, ktoré boli súčasťou škôl. Odborný výcvik sa realizoval pod vedením **131 inštruktorov** a **32 majstrov odbornej výchovy**. Štátna školská inšpekcia pri kontrole odborného vzdelávania a prípravy žiakov v systéme duálneho vzdelávania (SDV) spolupracovala s delegátmi stavovských organizácií.

Pripravenosť zamestnávateľa na poskytovanie praktického vyučovania žiakovi v systéme duálneho vzdelávania

Na svojich webových sídlach mali zamestnávatelia (s výnimkou 2 v Bratislavskom kraji ¹ a 2 v Nitrianskom kraji ²) zverejnené **oznámenia o možnosti absolvovať odborné vzdelávanie a prípravu v SDV** v príslušnom odbore, ojedinele chýbalo uvedenie kritérií pre výber úspešných uchádzačov.

Kontrolovaná dokumentácia (*zmluvy o duálnom vzdelávaní, učebné zmluvy, osvedčenia o spôsobilosti poskytovať praktické vyučovanie v SDV*), prostredníctvom ktorej zabezpečovali zamestnávatelia prípravu žiaka v SDV zväčša obsahovala stanovené náležitosti a obvykle bola vyhotovená v súlade s platným právnym predpisom. V prílohe **zmluvy o duálnom vzdelávaní** vypracovanej zamestnávateľom v Košickom kraji ³ sa však nenachádzali časový harmonogram praktickej prípravy, zoznam a počet inštruktorov a neaktuálny zoznam majstrov odbornej výchovy (MOV) sa objavil v 1 z kontrolovaných zmlúv zamestnávateľa v Žilinskom kraji ⁴. Nedodržanie určeného počtu žiakov na inštruktora bolo zistené v predloženej zmluve v Trenčianskom kraji ⁵ a zároveň neboli jej prílohy aktualizované. **Vypovedanie zmluvy o duálnom vzdelávaní** niektorou zo zmluvných strán školskí inšpektori k termínu konania inšpekcie nezistili. V niektorých predložených **učebných zmluvách** (Nitriansky kraj ⁶) absentoval dátum ich uzatvorenia. **Zmluvný vzťah** založený učebnou zmluvou bol **ukončený** do termínu konania školskej inšpekcie 3 žiakom pre opakovanú neospravedlnenú absenciu (Trenčiansky kraj ⁷, Košický kraj ⁷ a Nitriansky kraj ⁷) a 1 pre porušovanie vnútorných predpisov pracoviska (Nitriansky kraj ⁸). Z dôvodu prestupu na inú školu ukončili zamestnávatelia (Žilinský kraj ⁹, Nitriansky kraj ¹⁰) učebnú

¹ BEZ Transformátory, a. s.; Frisör Klier, s. r. o.

² Osram, a. s.; Miba Steeltec, s. r. o.

³ Železnice Slovenskej republiky

⁴ ŽOS Vrútky, a. s.

⁵ GeWiS Slovakia, s. r. o.

⁶ Miba Steeltec, s. r. o.

⁷ Kúpele Trenčianske Teplice; Železnice Slovenskej republiky; Miba Steeltec, s. r. o.

⁸ Kaufland Slovenská republika, v. o. s.

⁹ ŽOS Vrútky, a. s.; Osram, a. s.; Miba Steeltec, s. r. o.

zmluvu tiež 3 žiakom a 1 žiak zmluvu vypovedal zo zdravotných dôvodov (Nitriansky kraj¹⁰).

Len necelá polovica (44 %) z kontrolovaných zamestnávateľov sa podieľala na **tvorbe školských vzdelávacích programov** (*ostatní bez pripomienok akceptovali školami vyhotovené programy*) formou predkladania návrhov na úpravy obsahu vzorových učebných osnov odborného výcviku (OV), výnimočne požadovali zmeny aj v teoretických odborných predmetoch či vo vzorových učebných plánoch (Trenčiansky kraj¹¹). Ich návrhy boli prerokované v predmetových komisiách a pedagogických radách SOŠ, následne pri vykonaných zmenách stanovený povolený rozsah úprav nebol prekročený. Duálne vzdelávanie sa na pracoviskách praktického vyučovania realizovalo v **súlade so vzorovými učebnými plánmi a vzorovými učebnými osnovami** s výnimkou Košického kraja¹² (*zamestnávateľ rešpektoval a uplatňoval školou¹³ vypracovaný program, v ktorom učebný plán a učebné osnovy príslušného odboru so vzorovými nekorešpondovali, vyhotovené boli v súlade so ŠVP*).

Personálne zabezpečenie praktickej prípravy bolo prevažne zaistené v súlade s platnými právnymi predpismi. Predložené doklady o vzdelaní inštruktorov okrem 1 inštruktorky (*dosiahnuté úplné stredné odborné vzdelanie nebolo v príslušnom ani príbuznom študijnom odbore*) deklarovali stanovenú požiadavku **odbornej spôsobilosti**. V termíne konania školskej inšpekcie chýbali **potvrdenia o absolvovaní prípravy inštruktora** 50 (38 %) inštruktorom, pričom 33 z nich pracovalo vo svojej pozícii menej ako rok, 2 nemali prípravu ukončenú (*funkciu inštruktora vykonávali rok*) a potvrdeniami nedisponovalo ďalších 15 inštruktorov (*potvrdenia zamestnávateľa nepredložili*). Požadované **kvalifikačné predpoklady a osobitné kvalifikačné požiadavky** nespĺňali 2 MOV – 1 nemal doplnenú pedagogickú spôsobilosť a ďalší nespĺňal kvalifikačný predpoklad pre požadovaný príslušný alebo príbuzný odbor.

Zabezpečenie podmienok na uskutočňovanie odborného vzdelávania a prípravy žiaka v systéme duálneho vzdelávania na pracovisku zamestnávateľa alebo v dielni

V priebehu školskej inšpekcie organizácia praktickej prípravy, vrátane časového harmonogramu vyučovania OV, korešpondovala s príslušnými ustanoveniami zadefinovanými v jednotlivých dokumentoch, ktoré vyhotovili zamestnávateľa, rešpektovala aj určenú **organizáciu výchovy a vzdelávania** v stredných školách, pričom v Nitrianskom¹⁴ a Trnavskom kraji¹⁵ sa vyučovací proces realizoval v dvoch zmenách. K negatívnym zisteniam patrila skutočnosť, že na pracovisku praktického vyučovania v Trenčianskom kraji¹⁶ pod vedením 5 inštruktorov pracovalo 19 žiakov.

Jednotlivé samostatné priestory pracovísk praktického vyučovania neoznačili 2 zamestnávateľa (Bratislavský kraj), ďalší (Nitriansky kraj) požadovaným spôsobom neoznačil vonkajší priestor.

Vnútorne poriadky boli vyhotovené podľa vzorového dokumentu a zverejnené na viditeľných miestach, žiaci s nimi boli preukázateľným spôsobom oboznámení, v niektorých prípadoch sa však v nich nenachádzali všetky určené časti. Zabezpečovali informovanosť osôb zúčastnených na vzdelávaní o podrobnostiach a výkone odborného výcviku na pracovisku zamestnávateľa (*detailne boli zadefinované najmä postupy pri evidencii žiaka na OV či kritériá hodnotenia a klasifikácie*), ale niektoré v nich uvedené informácie nezodpovedali reálnemu stavu (*uvádzané preradovacie plány napokon školskej inšpekcii neboli predložené, v plnom rozsahu sa neuplatňovali rozpracované hodnotiace listy*).

¹⁰ Osram, a. s.

¹¹ VACCUMSCHMELZE, s. r. o.; GeWiS Slovakia, s. r. o.

¹² Tatravagónka, a. s.

¹³ CSOŠ sv. Jozafáta, Komenského 1963/10, Trebišov

¹⁴ Osram, a. s.

¹⁵ Schaeffler Skalica, spol. s r. o.

¹⁶ GeWiS Slovakia

žiaka alebo údaje mali len všeobecný charakter, takže špecifiká zamestnávateľa dostatočne nezohľadňovali). Do času konania školskej inšpekcie nevydal vnútorný poriadok 1 zamestnávateľ (Bratislavský kraj¹⁷) a viaceré nedostatky sa vyskytovali vo vnútorných poriadkoch, ktoré zverejnili zamestnávateľa Nitrianskom kraji¹⁸.

Kontrola **materiálno-technického a priestorového zabezpečenia** pracovísk praktického vyučovania vo viacerých prípadoch nepreukázala zaistenie základných požiadaviek určených normatívmi pre jednotlivé odbory a ich zamerania. Podľa vyjadrení MOV aj inštruktorov chýbajúce položky z normatívoov potrebné na nácvik odborných zručností žiakov v súlade so vzdelávacími štandardmi boli aktuálne zapožičiavané priamo z iných výrobných priestorov zamestnávateľov alebo ich mali jednotlivci k dispozícii aj v priestoroch SOŠ. Zväčša uvážená, plánovaná organizácia OV zabezpečovala jeho realizáciu v súlade s požiadavkami na profil absolventa, umožňovala efektívne využívanie materiálno-technického a prístrojového vybavenia, poskytovala žiakom potrebný priestor na rozvíjanie ich praktických zručností.

Zamestnávateľa a školy mali obvykle premyslene nastavené pravidlá a frekvenciu vzájomnej komunikácie vzhľadom na realizáciu odborného vzdelávania a prípravy žiakov, určené kontaktné osoby zabezpečujúce prenos informácií súvisiacich s priebehom OV a týkajúcich sa konkrétnych vzdelávacích výsledkov žiakov, ich správania a kontroly dochádzky. Pozitívne možno hodnotiť aj fakt, že MOV a inštruktori mali k dispozícii školami vyhotovené tematické výchovno-vzdelávacie plány, ktoré obsahovali rozpis učiva na každý vyučovací deň (v jednom prípade bolo zistené nerozpracovanie niektorých tematických celkov na vyučovacie dni, čo znemožňovalo prehľad miery plnenia učebných osnov predmetu).

Priebeh výchovy a vzdelávania

Na pracoviskách praktického vyučovania i v školských dielnach bola kontrolovaná úroveň výchovno-vzdelávacieho procesu z hľadiska vyučovania inštruktorov i MOV a učenia sa žiakov na predmete **odborný výcvik**. Celkom školskí inšpektori vykonali hospitácie na **230** vyučovacích hodinách.

Vhodné priestorové podmienky, primeraná materiálno-technická vybavenosť pracovísk, účelné učebné pomôcky zaisťovali optimálne prostredie pre vzdelávanie. Inštruktori aj MOV svojím osobným prístupom i príkladom pozitívne ovplyvňovali pracovnú a sociálnu klímu na praktickom vyučovaní. Pri riešení problémov reagovali povzbudzujúco, žiakov oslovovali prívetivým spôsobom, motivujúcim priebežným formatívnym hodnotením oceňovali ich pokroky vzhľadom na predchádzajúce výkony, sporadicky sa však objavovala aj menej vhodná a menej osobná interakcia a komunikácia inštruktorov so žiakmi. S výnimkou OV, ktorý sa realizoval v školskej dielni v Žilinskom kraji, v čase hospitácií boli zvyčajne pravidlá stanovené vnútorným poriadkom pracoviska akceptované, žiaci rešpektovali pokyny, dodržiavali pracovnú disciplínu, stanovený čas prestávok. Dôslední boli pri používaní osobných ochranných prostriedkov, pracovného odevu a obuvi, zároveň preukázali pozitívne environmentálne postoje, osvojené návyky pri ochrane životného prostredia.

Obsah preberaného učiva na OV korešpondoval so vzorovými učebnými osnovami (95%), ale nie vždy bolo teoretické a praktické vyučovanie v plnom rozsahu zosúladené. V čase kontroly boli niektorí žiaci zaradení na pracoviská na rôzne pracovné činnosti bez vopred vypracovaného preraďovacieho plánu, čo oslabovalo prehľad absolvovania jednotlivých tém žiakmi a kontrolu plnenia učebných osnov. Nové učivo inštruktori i MOV sprístupňovali formou výkladu a diskusie s uplatnením medzi predmetových vzťahov, v logickom slede, zrozumiteľne, s akcentom na vytváranie predstáv a postupov praktických činností (84 %), tiež názorne a v niektorých prípadoch i pomocou informačno-komunikačných technológií. Ojedinele názornosť výkladu znížilo nevyužitie vhodných materiálnych prostriedkov vyučovacieho procesu, hoci boli na pracovisku dostupné. Vyskytla

¹⁷ BEZ Transformátory, a. s.

¹⁸ Nitrazdroj, a. s.; Miba Steeltec, s. r. o.

sa aj skutočnosť, že inštruktor prezentoval tému, ktorá nemala charakter úvodnej inštruktáže, nebola zaradená do učebných osnov predmetu (Trenčiansky kraj – *odbor mechanik mechatronik*) a ním zadávané otázky žiakom zriedkavo nadväzovali na učivo preberané na teoretickom odbornom vzdelávaní. Diktovanie poznámok, neuplatňovanie inovatívnych vyučovacích foriem a metód (Nitriansky kraj – *odbor pracovník marketingu*) rovnako zabráňovalo jednotlivcom v aktívnom osvojovaní si nových poznatkov.

K silným stránkam (98 %) sledovaného vyučovacieho procesu patrilo rozvíjanie pracovných návykov a zručností žiakov. MOV aj inštruktori ich viedli k spracovaniu a dokončeniu úloh v stanovenom limite a v dohodnutej kvalite, kontrolovali dodržiavanie správnych postupov, nie vždy zohľadňovali vzdelávacie odlišnosti jednotlivcov. Zvyčajne však tým, ktorí nedosahovali zodpovedajúce manuálne zručnosti či nevyhnutné teoretické vedomosti, venovali zvýšenú pozornosť, ale pri zistených chybách iba výnimočne im poskytli priestor na zdôvodnenie zvoleného pracovného postupu. Žiaci vo veľkej miere prejavovali záujem o pridelené úlohy, boli dostatočne samostatní, preukázali primeranú sebadôveru pri vykonávaných činnostiach, často si ale náležite neuvedomovali potrebu svojho učenia sa. Na niektorých pracoviskách sa realizoval OV pod dozorom poverených zamestnancov dohliadajúcich na bezpečnosť jednotlivcov pri práci a manuálnu stránku vykonávaných činností z dôvodu, že inštruktori zaisťujúci bežné fungovanie prevádzok nemali čas na kontrolu plnenia zadaných úloh, a tak následne nácvik niektorých zručností žiakov sa realizoval bez ich priamej účasti.

Nedostatočná pozornosť bola na praktickom vyučovaní venovaná rozvíjaniu komunikačných kompetencií žiakov. V procese vzdelávania jednoznačne dominovali verbálne aktivity inštruktorov či MOV, ktorí takmer na polovici sledovaných hodín (46 %) nevedli žiakov k súvislejším rečovým prejavom. Viac príležitostí pre rozvíjanie komunikačných spôsobilostí mali jednotlivci na OV realizovanom v dielňach školy, kde boli aj vo vyššej miere podnecovaní ku komplexnejšej reflexii procesu vlastného učenia sa. Zvyčajne však ich motivovanie k sebahodnoteniu (33 %) bolo formálne, následne pri prezentovaní výsledkov svojej práce prejavili nízke hodnotiace zručnosti bez schopnosti výraznejšej vecnej argumentácie.

Školskí inšpektori s cieľom zistiť názory žiakov v nadväznosti na ich skúsenosti s duálnym vzdelávaním zadali na pracoviskách zamestnávateľov i v dielňach škôl 166 žiakom 2. a 3. ročníka **dotazník**. Prevažná väčšina respondentov kladne hodnotila skutočnosť, že inštruktori aj MOV ich na začiatku každého vyučovacieho dňa jasne oboznámia s úlohami, ktoré budú plniť, vysvetlia podrobne pracovné postupy, o ich prácu sa zaujímajú. Viacerí však uviedli, že menej často ich aktivity na konci dňa aj vyhodnotia. Len tretina opýtaných bola presvedčená, že teoretické vedomosti získané v škole sú dostatočné vo vzťahu k tomu, čo na OV robia. Málo pozitívne vyznieva fakt, v ktorom žiaci uvádzali vykonávanie činností na praktickom vyučovaní nesúvisiacich s ich odborom a rovnako aj zistenie, že až 13 % oslovených by si pri ďalšom možnom rozhodovaní už nevolilo alebo skôr nevolilo štúdium v duálnom vzdelávaní a ďalších 9 % sa nevedelo rozhodnúť, či by si takéto štúdium opätovne vybrali. Zároveň 7 % respondentov pracovisko zamestnávateľa označilo za nemoderné. Vo voľných vyjadreniach v dotazníku niektorí prezentovali nespokojnosť s opakovaním sa tých istých tém na odbornom výcviku, ojedinele vyjadrili aj nesúhlas so slabým finančným ohodnotením za produktívnu prácu, iní zas ocenili možnosť poberania štipendia, ale prevažná väčšina označila za výrazné pozitívum duálneho vzdelávania príležitosť nadobudnúť nové pracovné zručnosti, získať nové skúsenosti na pracovisku budúceho zamestnávateľa.

Dotazníky, ktorými školská inšpekcia oslovila zamestnávateľov poskytujúcich odborné vzdelávanie a prípravu žiakov v SDV, tiež uskutočnené rozhovory na jednotlivých pracoviskách praktického vyučovania potvrdili, že spolupráca zamestnávateľov so SOŠ bola obojstranne prínosná.

Ako zodpovedný zamestnávateľ a ich zástupcovia obvykle hodnotili prístup žiakov k pracovným povinnostiam, k pokynom inštruktorov a MOV, kritickejšie sa vyjadrovali k nevhodnému správaniu (*používanie vulgarizmov*) i k záškoláctvu. Podľa ich názoru mnohým chýbajú náležité teoretické vedomosti, daktorým i manuálne zručnosti a v úplnej zhode so zisteniami školskej inšpekcie konštatovali nízku úroveň komunikačných spôsobilostí jednotlivcov, ale aj schopnosť riešiť vzniknuté problémy. Niektorí inštruktori aj MOV uvádzali, že SDV motivuje žiakov k zníženiu neospravedlnenej absencie a k dosahovaniu lepších študijných výsledkov pri príprave na budúce povolanie.

Iné zistenia

- V čase hospitácie na predmete odborný výcvik, ktorý sa vykonával v školských dielňach (Žilinský kraj¹⁹), prevládali medzi MOV a žiakmi napäté vzťahy. Nedostatočná autorita vyučujúceho, nezvládnutie organizácie a riadenia výučby sa prejavili v nevhodnom správaní žiakov (*navzájom si schovávali výrobky a nástroje*), v neakceptovaní bezpečnostných noriem, v nedodržiavaní pracovnej disciplíny pri manipulácii s učebnými pomôckami, čo následne viedlo i k pracovnému úrazu (*žiak sa porezal na ostrom okraji navrtaného otvoru*).
- MOV (Prešovský kraj²⁰) v priebehu vyučovacieho dňa niekoľkokrát opustil pracovisko praktického vyučovania a nechal žiakov bez dozoru, čím prišlo k poklesu ich pozornosti a tým aj k ohrozeniu bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci. Negatívom organizácie vyučovania bola tiež skutočnosť, že počas dňa prideliť 2 žiakov do výrobnjej prevádzky k iným zamestnancom zamestnávateľa, ktorí však nespĺňali zákonom stanovené podmienky na činnosť inštruktora.
- V nadväznosti na skúsenosti s kvalitou a organizáciou prípravy žiaka v duálnom vzdelávaní niektorí zamestnávateľi vyjadrili požiadavku týkajúcu sa možnosti zapojenia žiakov SOŠ aj od 2. ročníka do SVD na základe určitých preukázaných zručností a schopností.
- Viacerí zástupcovia zamestnávateľov v rozhovoroch v čase konania školskej inšpekcie vyslovili potrebu výraznejšej propagácie duálneho vzdelávania na základných školách a vyjadrili presvedčenie, že naďalej zväčša pretrváva nízka informovanosť žiakov, rodičov i ostatnej verejnosti o výhodách tohto vzdelávania.
- Zamestnávateľi v Trenčianskom kraji²¹ spoločne so školami spolupracovali pri tvorbe školských vzdelávacích programov so Slovensko-nemeckou obchodnou a priemyselnou komorou v rámci Projektu duálneho vzdelávania DUAL Pro. Na ich žiadosť pri úprave obsahu učiva predmetu odborný výcvik v odbore mechanik mechatronik bola akceptovaná povolená úprava v rozsahu do 40 %.
- Pri dvojzmennej realizácii odborného výcviku u zamestnávateľa v Nitrianskom kraji²² bol na pracovisku v určitom časovom intervale prekročený najvyšší počet žiakov, ktorým môže byť poskytované praktické vyučovanie v jednom vyučovacom dni (*žiaci z popoludňajšej zmeny nastupovali na odborný výcvik v čase, keď žiaci z dopoludňajšej zmeny ešte pokračovali vo vykonávaní pracovných činností*).

¹⁹ Automobilové opravovne Ministerstva vnútra SR

²⁰ Tatragónka, a. s.

²¹ GeWiS Slovakia, s. r. o.; VACCUMSCHMELZE, s. r. o.

²² Osram, a. s.

- Na základe žiadosti zákonného zástupcu v školskom roku 2016/2017 prijal zamestnávateľ v Nitrianskom kraji ²³ do duálneho vzdelávania žiaka 2. ročníka s dátumom uzatvorenia učebnej zmluvy 25. 06. 2015.

Závery

Kontrolovaná písomná dokumentácia bola vyhotovená prevažne bez vážnejších nedostatkov, v súlade so vzorovými predlohami a vytvárala vo veľkej miere predpoklady na zabezpečenie prípravy a vzdelávania žiakov v SDV v zmysle právnych noriem. K termínu konania školskej inšpekcie neprišlo k vypovedaniu zmluvy o duálnom vzdelávaní žiadnou zo zmluvných strán, učebná zmluva však bola vypovedaná z rôznych dôvodov 8 žiakom (*neospravedlnená absencia, porušovanie vnútorných predpisov pracoviska, prestup na inú školu, zdravotný dôvod*). Duálne vzdelávanie len na pracovisku jedného z kontrolovaných zamestnávateľov sa nerealizovalo podľa vzorových učebných plánov a vzorových učebných osnov pre príslušné odbory, pričom na podnet viacerých zamestnávateľov v nich školy uskutočnili povolené úpravy týkajúce sa predovšetkým obsahu učebných osnov predmetu odborný výcvik. Praktické vyučovanie zabezpečovalo 32 MOV spĺňajúcich (*okrem 2*) požadované kvalifikačné predpoklady a osobitné kvalifikačné požiadavky a 131 inštruktrov, ktorí (*s výnimkou 1*) spĺňali požiadavku odbornej spôsobilosti a zároveň väčšina (68 %) z nich disponovala potvrdeniami o absolvovaní prípravy inštruktora.

Zistená skutočnosť, že na niektorých kontrolovaných pracoviskách praktického vyučovania sa všetky normatívmi stanovené základné položky materiálno-technického vybavenia (*pre tie odbory a ich zamerania, v ktorých zamestnávateľia poskytovali žiakom praktické vyučovanie v SDV*) nenachádzali, nemala vplyv na nácvik zručností žiakov a na plnenie profilov absolventa. V prípade potreby chýbajúce vybavenie bolo zapožičiavané z iných výrobných priestorov zamestnávateľov alebo jednotlivci mali možnosť s ním pracovať aj v dielňach školy. Praktická príprava sa uskutočňovala v súlade so stanovenou organizáciou výchovy a vzdelávania v stredných školách a rovnako aj v súlade s organizáciou, ktorú určil zamestnávateľ, pričom na jednom pracovisku nebol akceptovaný stanovený počet žiakov na inštruktora. Vykonávanie odborného výcviku v zhode s vydaným vnútorným poriadkom zabezpečovalo žiakom vhodné podmienky pre vzdelávanie, ale nedôsledné dodržiavanie alebo aj nevypracovanie preraďovacích plánov vytváralo opodstatnené pochybnosti o tom, či všetci z nich budú mať rovnaké príležitosti na využívanie materiálno-technického vybavenia zamestnávateľa v nadväznosti na získanie potrebných zručností. Dohodnuté pravidlá komunikácie medzi zamestnávateľom a školou boli vo výraznej miere obojstranne dodržiavané.

Priebeh výchovy a vzdelávania bol sledovaný v predmete odborný výcvik celkom na 230 vyučovacích hodinách na pracoviskách praktického vyučovania i v dielňach, ktoré boli súčasťou škôl. Pozitívna pracovná atmosféra, prevažujúci vzájomný rešpekt medzi MOV, inštruktormi a žiakmi, priebežné motivačné hodnotenie podporovali záujem jednotlivcov o plnenie pridelených úloh, pri ktorých častejšie preukázali primeranú samostatnosť. K silným stránkam vyučovania patrilo efektívne využívanie materiálnych prostriedkov vyučovacieho procesu (*s výnimkou dostupnej didaktickej techniky*) pri sprístupňovaní nových poznatkov, systematické vedenie žiakov k dodržiavaniu bezpečnosti a ochrany zdravia, podporovanie ich adaptácie na firemné pracovné prostredie a podnikovú kultúru, a najmä rozvíjanie pracovných návykov a zručností s dôrazom na praktickú aplikáciu teoretických poznatkov pri vykonávaných činnostiach. Výrazné zlepšenie si vyžadovala predovšetkým oblasť rozvíjania komunikačných spôsobilostí, prezentačných a sebahodnotiacich zručností

²³ Osram, a. s.

jednotlivcov, niekedy tiež celkový pedagogický prístup MOV a inštruktorov k žiakom, ale zlepšiť bolo potrebné tiež koordináciu a časové zosúladenie praktického a teoretického vyučovania. K negatívnym javom patrilo aj vykonávanie pracovných činností pod dohľadom zamestnancov, ktorí neboli ustanovení na pozíciu inštruktora.

Stav a úroveň podmienok pre zabezpečenie výučby praktickej prípravy sleduje Štátna školská inšpekcia systematicky a sústavne pri vykonávaných komplexných inšpekciách v SOŠ. K menej pozitívnym zisteniam za ostatné 3 roky patrí skutočnosť, že nie vždy dokázali subjekty pre odborné vzdelávanie vyučovaných odborov zaistiť základné priestorové podmienky, čo následne malo negatívny dopad na vytváranie predpokladov na rozvíjanie kompetencií absolventov deklarovaných v príslušných štátnych vzdelávacích programoch. Nedostatky sa vyskytovali tiež v materiálno-technickej vybavenosti viacerých školských dielní. Normatívom stanovené položky často chýbali z dôvodu ich opotrebovanosti a následného vyradenia (v čase školskej inšpekcie ich náhrada absentovala), prípadne ich SOŠ nemali k dispozícii v dostatočnom množstve, iné používané nezodpovedali aktuálnym trendom. V školských priestoroch chýbajúce vybavenie riešili SOŠ často v súčinnosti so zmluvnými pracoviskami fyzických a právnických osôb, pričom ani niektoré pracoviská nevyhovovali požiadavkám pre výučbu odboru. Na niektorých sa objavovalo i technologicky zastarané vybavenie nespĺňajúce bezpečnostné predpisy, prípadne plniť požiadavky na profil absolventa neumožňovali na zmluvných pracoviskách chýbajúce základné položky stanovené normatívom.

Štátna školská inšpekcia na základe výsledkov z kontroly stavu zabezpečenia podmienok na vykonávanie odborného výcviku žiakov v SDV uskutočnenej v predchádzajúcom i v aktuálnom školskom roku, na základe kontroly priestorovej, materiálnej a prístrojovej vybavenosti pracovísk praktického vyučovania zistila, že zamestnávateľia pre odbory a ich zamerania zabezpečili vhodné podmienky umožňujúce realizáciu praktickej prípravy v súlade s požiadavky na profil absolventa, pričom na niektorých pracoviskách sa nachádzalo i nadštandardné prístrojové a strojové vybavenie. Z dotazníkov zadaných školskou inšpekciou žiakom v SDV, ale aj z rozhovorov školských inšpektorov s jednotlivcami na pracoviskách praktického vyučovania vyplynulo, že predovšetkým pozitívne hodnotia príležitosť nadobúdať pracovné zručnosti u budúceho zamestnávateľa, garanciu pracovného miesta po úspešnom ukončení štúdia, ale aj systém odmeňovania za produktívnu prácu.

Odporúčania a podnety

Zamestnávateľom

- zaraďovať žiakov na jednotlivé pracoviská praktického vyučovania na základe vyhotovených preraďovacích plánov a následne vypracované preraďovacie plány dôsledne uplatňovať pri zmene pracovných činností žiaka a zmene pracoviska
- nácvik a rozvíjanie praktických zručností žiakov nerealizovať pod dohľadom zamestnancov, ktorí nespĺňajú právnu normou stanovené podmienky na činnosť inštruktora
- organizačne zabezpečiť realizáciu odborného výcviku tak, aby na pracovisku praktického vyučovania pod vedením jedného inštruktora vykonávali odborný výcvik najviac traja žiaci
- využívať v plnom rozsahu možnosť úpravy obsahu učebných osnov predmetu odborný výcvik so zámerom prispôsobiť učivo aktuálnym potrebám a špecifikám výrobného programu
- disponovať dokladmi o vzdelaní inštruktorov, pod vedením ktorých žiaci vykonávajú praktické vyučovanie

- zverejniť po uzatvorení zmluvy o duálnom vzdelávaní na webovom sídle oznámenie o možnosti absolvovať odborné vzdelávanie v príslušnom odbore
- zaistiť aj v spolupráci so SOŠ kvalitnú odbornú prípravu vybraných inštruktorov zameranú nielen na rozvíjanie odborných kompetencií žiakov, ale venovať pozornosť tiež osobnostnému rozvoju žiakov a rozvíjaniu základných kľúčových kompetencií vyplývajúcich zo ŠVP

Riaditeľom stredných odborných škôl

- venovať náležitú pozornosť zosúladieniu odborného teoretického vzdelávania s praktickou prípravou
- spolupracovať so zamestnávateľom pri tvorbe školského vzdelávacieho programu pre príslušný odbor štúdia v oblasti týkajúcej sa návrhov na zmeny, úpravy, doplnenie učebnej osnovy pre predmet odborný výcvik predovšetkým vzhľadom na reálne priestorové a materiálne – technické zabezpečenie pracoviska praktického vyučovania
- získavať pravidelne informácie od zamestnávateľov o úrovni odborných teoretických vedomostí a pracovných zručností žiakov vo vzťahu k vykonávaným činnostiam s cieľom zabezpečiť ich adekvátnu odbornú teoretickú prípravu v príslušnom odbore

Stavovským organizáciám a profesijným organizáciám

- pri obhliadke priestorov, v ktorých sa má vykonávať praktické vyučovanie a ich materiálno-technického zabezpečenia a následne pri vyhotovení záznamu o obhliadke striktné odborne posudzovať spĺňanie podmienok na poskytovanie praktického vyučovania v systéme duálneho vzdelávania predovšetkým v prípade, ak zamestnávateľ nedisponuje dostatočným vybavením v nadväznosti na povolený najvyšší počet žiakov, ktorým môže byť na pracovisku praktického vyučovania poskytované praktické vyučovanie
- upozorniť zamestnávateľov na potrebu úpravy poskytnutých vzorových materiálov v nadväznosti na ich aktuálnosť

Štátnemu inštitútu odborného vzdelávania

- aktualizovať normatívy materiálno-technického a priestorového zabezpečenia pre odbory mechanik nastavovač, mechanik – mechatronik, autoopravár - mechanik